

Otázky nad transparentnosťou vo Veľkej Mači: keď sa občan pýta, odpoveď neprichádza

Veľká Mača – obec, ktorá sa do povedomia verejnosti zapísala tragickými udalosťami z minulosti s celospoločenským dosahom, dnes čelí ďalším vážnym otáznikom. Tentoraz nejde o bezpečnosť, ale o fungovanie samosprávy, transparentnosť a prístup k vlastným občanom.

Otázky, ktoré ostávajú bez odpovedí

Viacerí obyvatelia obce dlhodobo upozorňujú na problémy v komunikácii s vedením obce. Podnety, sťažnosti a oficiálne žiadosti podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám zostávajú bez riadnej odpovede alebo sú vybavované vyhýbavým spôsobom.

Občania poukazujú na situácie, keď:

- žiadosti sú odbité všeobecnými formuláciami,
- zákonné povinnosti obce sú interpretované účelovo.

Takýto prístup vyvoláva pochybnosti o tom, či je transparentnosť skutočne jednou z priorit vedenia obce.

Ignorované sťažnosti a podnety

Zarážajúce sú aj informácie o tom, že sťažnosti adresované obci – vrátane tých, ktoré sa týkajú nakladania s majetkom obce a dodržiavania zákonných postupov – neboli prerokované ani na zasadnutiach obecného zastupiteľstva.

Občania sa tak oprávnenne pýtajú:

- prečo sa ich podnety nedostávajú na rokovanie,
- kto rozhoduje o tom, ktoré témy sú „hodné“ diskusie,
- a či má občan v obci reálnu možnosť domôcť sa nápravy.

Keď sa obecný úrad mení na nedostupnú inštitúciu

Osobitnú pozornosť vzbudzujú skúsenosti občanov pri osobných návštevách obecného úradu. Podľa viacerých svedectiev mala byť pri kontakte s občanmi prítomná súkromná bezpečnostná služba (SBS), čo pôsobí minimálne neštandardne a v niektorých prípadoch až zastrašujúco.

Práve tento postup bol nahlásený aj na políciu, nakoľko správanie osoby zo súkromnej bezpečnostnej služby bolo občanom, ktorý prišiel na obecný úrad, vnímané ako neprimerané a zastrašujúce, pričom podľa jeho tvrdení a predloženej dokumentácie malo dochádzať k obmedzovaniu pohybu a komunikácie na úrade.

Verejná inštitúcia by mala byť miestom otvorenej komunikácie – nie priestoru, kde sa občan môže cítiť pod psychickým tlakom.

Transparentnosť nie je hrozba, ale povinnosť

Samospráva má zákonnú aj morálnu povinnosť:

- odpovedať na otázky občanov,
- vybavovať ich podnety,
- a vytvárať prostredie dôvery.

Ak namiesto toho vzniká atmosféra strachu, mlčania a vyhýbania sa odpovediam, nejde už len o administratívny problém, ale o vážny signál zlyhávania verejnej správy.

Prípád Veľkej Mače poukazuje na širší problém fungovania samospráv na Slovensku. Transparentnosť nie je prejav dobrej vôle vedenia obce, ale zákonná povinnosť.

Ak obec nereaguje na legitímne otázky, odmieta poskytovať informácie občanom, dokonca aj samotným poslancom, a ignoruje podnety, oslabuje tým dôveru verejnosti a samotné princípy miestnej demokracie.

Prípád pre kontrolné orgány?

Pre pretrvávajúce mlčanie zo strany obce boli podnety postupne adresované aj nadriadeným a kontrolným orgánom, vrátane Prokuratúry a Najvyššieho kontrolného úradu SR.

Hoci samotné podanie podnetu ešte neznamená porušenie zákona, množstvo a charakter zistení naznačujú potrebu nezávislého preverenia postupov obce.

Podozrenia z konfliktu záujmov a nakladania s verejnými financiami

Najvážnejšie otázky vyvolávajú aj okolnosti, ktoré naznačujú možný konflikt záujmov starostky obce. Podľa dostupných informácií a verejne známych okolností sa opakovane objavujú indície možných prepojení medzi rozhodnutiami samosprávy a osobami či subjektmi, ktoré sú starostke blízke alebo s ňou môžu byť majetkovo či personálne prepojené.

Verejnosť sa preto oprávnené pýta, či v týchto prípadoch nešlo o obchádzanie zákona o konflikte záujmov a či verejné prostriedky neboli použité spôsobom, ktorý uprednostňoval úzky okruh osôb na úkor obce a jej obyvateľov. Ak samospráva na tieto otázky nereaguje vecne, ale mlčaním alebo vyhýbavými odpoveďami, podozrenia sa prirodzene prehĺbujú. Následne využívanie SBS služby na obecnom úrade podľa kritikov vytvára dojem snahy odradiť aktívnych občanov a investigatívnych novinárov od uplatňovania ich práv.

Zmluvy, ktoré nie je vidieť

Ďalšou z kľúčových oblastí sú aj zmluvné vzťahy obce. Podľa zákona majú byť zmluvy obce zverejnené v Centrálnom registri zmlúv a na web stránke obce, inak nenadobúdajú účinnosť.

V konkrétnych prípadoch vzniklo dôvodné podozrenie, že niektoré nájomné a iné zmluvy:

- neboli zverejnené vôbec,
- alebo boli zverejnené spôsobom, ktorý znemožňuje verejnú kontrolu.

Ak by obec nakladala s majetkom na základe neúčinných zmlúv, išlo by o vážne pochybenie s možnými právnymi následkami.

Občania žiadajú vysvetlenie

Obyvatelia Veľkej Mače nežiadajú nič viac než to, na čo majú zákonný nárok – informácie, odpovede a rešpekt. Otázkou zostáva, či im ich vedenie obce dokáže a chce poskytnúť.

Podnety občanov sú legitímnym nástrojom kontroly moci. Ak sa nimi obecné orgány nezaoberajú, zlyháva jeden zo základných pilierov samosprávy.

Otázky pre vedenie obce

Prípád Veľkej Mače vyvoláva viacero legitímnych otázok:

- Prečo obec opakovane vyhýbavo reaguje na zákonné žiadosti?
- Prečo nie sú všetky zmluvy a faktúry dostupné verejnosti?
- Prečo sú pochybnosti pri verejných obstarávaniach?
- Akým spôsobom obec vybavuje podnety občanov?

Bez odpovedí na tieto otázky zostáva dôvera verejnosti oslabená.

Autor je nezávislý novinár a občiansky aktivista. Vychádza z verejne dostupných informácií, písomnej dokumentácie, úradných odpovedí a podnetov občanov. Dotknutým subjektom bol vytvorený priestor na vyjadrenie.

Ing. Michal Škuril